

— для ўздыму агульнага жыццёвага тону, паляпшэння самаадчування, павышэння актыўнасці, паляпшэння настрою – І.Бах, “Прэлюдыя і fuga мі мінор”, Л.Бетховен, уверцюра “Эгмант”, Ф.Ліст, “Венгерская рапсодыя”.

Безумоўна, музычных твораў, якія маюць тэрапеўтычнае значэнне, намнога больш. Каб студэнты-завочнікі ў сваіх пошуках ішлі ў верным напрамку, неабходна іх інфармаваць аб тым, што практыка адзначыла вялікую тэрапеўтычную каштоўнасць твораў І.С.Баха, які адлюстроўваюць парадак і ствараюць умовы для правільнай саматычнай рэгуляцыі; творы Л.Бетховена, В.Моцарта, І.Брамса можна выкарыстоўваць для лячэння дэпрэсіўных пацыентаў, а творы М.Мусаргскага, П.Чайкоўскага, Б.Дворжака – для лячэння розных тыпаў неўрозаў.

Аднак дзеля таго, каб наладзіць дастатковае інфармацыйнае забеспячэнне лячэбнымі музычнымі праграмамі студэнтаў-завочнікаў, неабходна актыўнае функцыянаванне лабараторыі музыкатэрапіі, дзе па выніках даследаванняў можна будзе складаць і разнажаць такія музычныя праграмы для практычнага выкарыстання.

*Смолік А.І., дацэнт*

### **МУЛЬТЫМЕДЫЙНАЯ ГІПЕРТЭКСТАВАЯ КАМП'ЮТЭРНАЯ СІСТЭМА НА СЕМІНАРАХ ПА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ**

Семінарскія заняткі з'яўляюцца дзейснай формай развіцця прадукцыйнага мыслення студэнтаў у працэсе паглыбленага вывучэння гістарычных праблем, далучэння да самастойнай вучэбнай дзейнасці. Развіццю творчай актыўнасці і самастойнасці студэнтаў ФЗН, умацаванню іх цікавасці да гістарычнай навукі садзейнічаюць сучасныя тэхналогіі. Стала ўжо звыклым укараненне ў навучальны працэс камп'ютэраў. Удасканаленне праграмнага забеспя-

чэння ЭВМ дазваляе навукоўцам ствараць базы дадзеных, якія ўтрымліваюць сістэматызаваны матэрыял з розных гістарычных крыніц. Выкарыстанне сучасных сканераў дае магчымасць увесці ў памяць камп'ютэраў тэксты, выяўленчыя матэрыялы і паказаць іх на экране.

Такім чынам, камп'ютэр становіцца надзейным памочнікам і выкладчыкаў, і студэнтаў. Камп'ютэрныя праграмы дапамагаюць студэнтам-завочнікам набываць веды самастойна, а выкладчыкам – павысіць эфектыўнасць кантролю набытых студэнтамі ведаў.

Выкладчыкі кафедры гісторыі Беларусі і філасофіі сумесна з педагогамі кафедры інфармацыйных тэхналогій у культуры стварылі мультымедычны камп'ютэрны комплекс “Belarus”, які шырока выкарыстоўваецца на семінарскіх занятках, а таксама ў самастойнай рабоце. У праграме ўтрымліваецца багаты інфармацыйна-даведачны матэрыял па палітычнай гісторыі нашай краіны ад старажытных часоў да канца XIX ст. У праграмы комплекс уключаны тэмы, якія з'яўляюцца найбольш складанымі для засваення студэнтамі. У гіпертэкставую камп'ютэрную сістэму ўведзены звесткі, выявы, тэксты, музычныя фрагменты, што адлюстроўваюць асноўныя этапы развіцця дзяржаўнасці, матэрыяльнай і духоўнай культуры нашай краіны.

Вопыт выкарыстання інфармацыйнай праграмы сведчыць, што семінарскія заняткі ў камп'ютэрным класе садзейнічаюць фарміраванню навыкаў і ўменняў, неабходных для карыстання ЭВМ. Укараненне камп'ютэрных тэхналогій дазваляе павысіць эфектыўнасць самастойнай работы, выбраць зручны для гэтай мэты час, сканцэнтраваць увагу на больш складаных праблемах. Развіццё інфармацыйнай сеткі дазволіць далучацца да іншых праграм, якія створаны навукоўцамі іншых ВНУ.

Наданне навучальнага характару камп'ютэрнай сістэме звязана з рэалізацыяй асноўных дыдактычных прынцыпаў: сістэмнасці, паслядоўнасці, нагляднасці, навуковасці і інш. Намі выкарыстаны метады структурна-лагічных схем для арганізацыі дыдактычных матэрыялаў.

Вопыт выкарыстання гэтага метаду ў арганізацыі вучэбнага матэрыялу ў аўтаматызаваных сістэмах даказвае яго эфектыўнасць і мэтазгоднасць. Важнай асаблівасцю метаду структурна-лагічных схем з'яўляюцца агляднасць дыдактычных матэрыялаў і вызначанасць маршрутаў вывучэння матэрыялу. Іерархічнасць пабудовы інфармацыйнай структуры выключае выбар маршрутаў з цыклічнымі праходамі пры вывучэнні матэрыялу. Гэтыя ўласцівасці структурна-лагічных схем даюць магчымасць рэалізаваць прынцыпы сістэмнасці і паслядоўнасці ў вывучэнні матэрыялу. Выкарыстанне сродкаў мультымедыя забяспечвае высокі ўзровень нагляднасці.

Мы асцярожна падыходзім да выкарыстання гіперструктурных пабудов у метадычных і вучэбных сістэмах. На наш погляд, выкарыстанне гіпертэкстаў у поўнай меры апраўдана ў даведачных і энцыклапедычных інфармацыйна-пошукавых сістэмах. Гіперспасылкі даюць магчымасць асацыятыўнага пошуку і забяспечваюць рэжым вольнага перамяшчэння па інфармацыйнай базе, што не спрыяе паслядоўнаму і сістэматычнаму вывучэнню матэрыялу і ў выніку не дае магчымасці цэласнага яго засваення. Таму мы лічым, што выкарыстанне гіперструктурных метадаў арганізацыі інфармацыі ў вучэбных выданнях ці рэжымах павінна быць абмежаваным па глыбіні. У тым выпадку, калі інфармацыйная база выкарыстоўваецца ў розных рэжымах (напрыклад, вучэбным і даведачным), неабходна прадугледжваць асобны гіпертэкставы рэжым. У распрацаванай намі праграме выкарыстаны аднаўзроўневы псеўдагіпертэкставы метада доступу да даведачнай інфармацыі. Для пашырэння магчымасцей пошуку мультымедынай інфармацыі ў сістэму ўключаны дадатковы пошукава-інфармацыйны рэжым. Гэты рэжым уключае адпаведны апарат фактаграфічнага пошуку і забяспечвае доступ да асобных элементаў азначаных тэматычных груп аб'ектаў і ўсёй сукупнасці інфармацыі ў сістэме.

Для забеспячэння прынцыповых для навукова-даведачных і навучальных сістэм якасцей зручнасці сістэма кіравання распрацаванымі праграмнымі сродкамі максімальна спрошчана. У сістэме мінімізавана колькасць кіруючых элементаў, выкарыстаны стандартныя падыходы для пабудовы экраннага інтэрфэйса і функцый кіруючых элементаў.

Такім чынам, з улікам прадстаўленага ў інфармацыйнай базе багатага матэрыялу створаная камп'ютэрная сістэма адпавядае асноўным патрабаванням да навучальных сістэм, але можа адначасова выкарыстоўвацца ў якасці навуковага даведніка ці камп'ютэрнага мультымедыйнага энцыклапедычнага выдання па гісторыі Беларусі XI — XIX стст.

Пры распрацоўцы сістэмы ўсе інфармацыйныя рэсурсы былі падзелены на ўнутраныя (тэксты і метаінфармацыя) і знешнія (графіка і гук). Для захоўвання ўнутраных рэсурсаў распрацавана рэліцыйная база даных, якая забяспечвае хуткі доступ і апрацоўку тэкставай інфармацыі і метаінфармацыі.

Элементарам тэкставай інфармацыі з'яўляецца артыкул ці тэкставы фрагмент, які мае закончаны сэнс. Абмежаванні ў тэкставы элемент няма, але прадугледжаны сярэдні аб'ём складас каля 2000 байтаў.

Метаінфармацыя ўключае звесткі аб элементах медыяінфармацыі, іх складзе і фарміраванні сцэн. Агульныя правілы фарміравання сцэн зафіксаваны непасрэдна ў кодзе праграмы.

Графічныя элементы – гэта цэльныя статычныя выявы ці фрагменты відэаграфікі або аніміраванай графікі, прадстаўленыя ў стандартных фарматах. Графічныя элементы захоўваюцца ў адпаведных файлах.

Для забеспячэння правільнага фарміравання сцэн прыняты адпаведныя меры па пошуку, апрацоўцы і вывадзе візуальнай інфармацыі і адначасовай апрацоўцы гуку.

Для абароны ад несанкцыянаванага доступу прадугледжана сістэма пароляў.

Распрацаваная камп'ютэрная сістэма прызначана для работы ў асяроддзі аперацыйнай сістэмы Windows – 95 на камп'ютэрах тыпу Pentium з тактавай частатаю працэсара не ніжэй 120 Mhz і апэратыўнай памяццю не менш за 16 Mb. Аб'ём знешняй памяці для захоўвання мультымедычнай інфармацыйнай базы павінен складаць не менш за 200 Mb. Правільны вывад графікі адбываецца ў рэжыме High Color (16 bit), 640x480.

Пры выкліку праграмы фарміруецца галоўнае акно, якое ўтрымлівае фонавую выяву, радок для ўводу пароля, пракручваемае акно з тэмамі, радыёкнопкі для выбару гістарычнага перыяду і экранныя кнопкі “выбраць” і “закрыць”.

Для пераходу ў рэжым навучання неабходна ўвесці пароль, устанавіць неабходны перыяд, выбраць тэму і націснуць экранную кнопку “выбраць”.

На экран выводзіцца адпаведная структурна-лагічная схема выбранай тэмы, кожны элемент якой з'яўляецца актыўным. Пры выбары неабходнага элемента фарміруецца сцэна, якая ўключае пракручваемае акно з тэкстам, адпаведныя выявы, экранныя кнопкі і ў асобных выпадках пракручваемыя вокны з пералікам дадатковых графічных ці тэкставых элементаў. Выбар дадатковых элементаў забяспечваецца двайным націсканнем левай клавішы маніпулятара тыпу “мыш”, калі яе ўказальнік устаноўлены на адпаведны радок акна.

Выход з рэжыму адбываецца пры націсканні экраннай кнопкі “закрыць”.

У кожным рэжыме прагляду інфармацыі маецца экранная кнопка “пошук”, пры націсканні якой праграма пераходзіць у рэжым пошуку інфармацыі.

У гэтым рэжыме прадстаўляецца магчымасць пошуку інфармацыі па тэматычных групам ці па ўсёй базе даных. Пры выбары напрамку адчыняюцца пракручваемае акно з пералікам назваў інфармацыйных элементаў і радок для ўводу неабходнай назвы. Каб выбраць неабходны элемент, трэба перамяшчацца ўніз ці ўверх у вакне або пачаць набор

неабходнай назвы ў радку. У апошнім выпадку забяспечваецца хуткі пошук і пазіцыяніраванне паказальніка ў спісе. Для доступу да адпаведнай інфармацыі неабходна націснуць экранную кнопку “прагляд”. Для завяршэння работы ў гэтым рэжыме служыць экранная кнопка “закрыць”.

Для папаўнення базы даных і карэкціроўкі інфармацыі ў сістэму ўключана спецыяльная праграма, якая забяспечвае ўвод тэкставых элементаў і метаінфармацыі ў базу даных. Элементы мультымедычнай рыхтуюцца з дапамогай стандартных графічных, анімацыйных, гукавых і музычных праграмных сістэм і ўключаюцца ў базу даных з дапамогай гэтай праграмы. Праграма прызначана для выкарыстання толькі распрацоўшчыкамі базы даных.

*Стрыжовак І.М., ст. выкладчык  
Чаплыгіна Т.І., ст. выкладчык*

## **АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ-ЗАВОЧНІКАЎ ПА КУРСЕ “ТЭОРЫЯ БІБЛІЯТЭЧНАЙ СПРАВЫ” У МІЖСЕСІЁННЫ ПЕРЫЯД**

Колькасць вучэбных гадзін, адведзеных на вывучэнне матэрыялу курса “Тэорыя бібліятэчнай справы”, на факультэце завочнага навучання складае частку вучэбных гадзін, прадугледжаных вучэбным планам для студэнтаў дзённага аддзялення.

Таму зразумела, што пэўная частка праграмы курса студэнтам-завочнікам не чытаецца. Акрамя таго, сувязь студэнта-завочніка з факультэтам перапыняецца пасля сесіі на 2-3 месяцы. Таму асноўнай формай навучання студэнта-завочніка з'яўляецца самастойная работа ў міжсесіённы перыяд.